

of the person, the home of Soviet citizens and the protection of their private life. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Russian].

4. Opaleva, A. A. (1986). *Constitutional law of the inviolability of the person and its provision in the activities of the internal affairs bodies*. Extended abstract of candidate's thesis. Moskva [in Russian].

5. Volynka, K. H. (2000). *Mechanism of securing the rights and freedoms of the individual: nutrition theory and practice*. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

6. Tyndyk, N. P. (2004). *Administrative and legal protection by law enforcement agencies of the process in Ukraine*. Extended abstract of candidate's thesis. Irpin [in Ukrainian].

7. Zaporozhets, M. P. (2004). *Administrative and legal protection of the activity of the local courts of Ukraine*. Candidate's thesis. Kharkiv [in Ukrainian].

8. Strelchenko, O.H. (2019). *Public administration in the field of drug circulation*. Doctor's thesis. Dnipro: Derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav [in Ukrainian].

9. Strelchenko, O.H. (2020). Doctrinal characteristics of ensuring the activities of the state executive service of Ukraine. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya «Pravo»*, 61, 40-44 [in Ukrainian].

10. Ierusalimova, I. O. (2006). *The mechanism of administrative and legal support of human and civil rights and freedoms*. Candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

11. Korzh-Ikaieva, T. H. (2008). *Administrative and legal support of the rights and freedoms of minors*. Candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

12. Features of strategic planning and targeted programming in the defense sector of Ukraine. (2017). *Pravo i Bezpeka*, 2, 54. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2017_2_12 [in Ukrainian].

13. Malynovskyi, V. Ya. (2005). *Dictionary of terms and concepts of public administration*. K. : Tsentr spriyannia instytutsiinomu rozvytku derzhavnoi sluzhby [in Ukrainian].

14. Averianov, V. B. (2003). Reforming Ukrainian administrative law: a good reason for theoretical discussion. *Pravo Ukrainy*, 5, 117 [in Ukrainian].

15. Strelchenko, O. H. (2019). *Regulation of the sphere of circulation of drugs: administrative and legal research: a monograph*. Kyiv: Vydavnychi tsestr «Kafedra» [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 14.12.2019

УДК 342.97

Шевченко Оксана Олександрівна,
ад'юнкт відділу організації освітньо-наукової підготовки
Харківського національного університету внутрішніх справ
e-mail: Ksu4445@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-9352-9354>

ПОНЯТТЯ ДИСЦИПЛІНАРНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ТА ВИДИ ДИСЦИПЛІНАРНИХ ПРОВАДЖЕНЬ

В статті на підставі аналізу позицій вчених-адміністративістів надано власне розуміння дисциплінарного провадження в органах Національної поліції, а також враховуючи норми діючого законодавства виокремлено види дисциплінарного провадження, яке застосовується до працівників органів Національної поліції.

З метою визначення поняття дисциплінарного провадження в органах Національної поліції здійснено звернення не тільки до наукового доробку вчених, які обґрунтовують авторський підхід щодо цього поняття, але й до досліджень ширшого змісту, а саме – присвячених адміністративним провадженням.

Під дисциплінарним провадженням в органах Національної поліції запропоновано розуміти адміністративно-юрисдикційну діяльність уповноважених суб'єктів щодо вирішення питання про дисциплінарну відповідальність працівників органів Національної поліції за вчинений дисциплінарний проступок, а також застосування заходів заохочення за успішне виконання обов'язків поліцейським, а також за інші заслуги перед державою та суспільством.

Доведено, що дисциплінарна відповідальність і заохочення поліцейських, мають розглядатись як дві взаємопов'язані і взаємодоповнюючі сторони відносин щодо застосування дисциплінарних проваджень в органах Національної поліції. Такий підхід ґрунтується, насамперед, на специфіці предмета дисциплінарних відносин, підстав щодо їх виникнення, суб'єктній складовій, які здебільшого є спільними. Різниця проявляється у самих підставах застосування відповідних заходів та сутності самих заходів – негативних (у разі відповідальності) і позитивних (у випадку заохочення).

Ключові слова: дисциплінарна відповідальність, заохочення, провадження, дисциплінарне провадження, поліцейський, органи Національної поліції.

Shevchenko O.O. THE CONCEPT OF DISCIPLINARY PROCEEDINGS IN THE BODIES OF THE NATIONAL POLICE AND TYPES OF DISCIPLINARY PROCEEDINGS

Based on the analysis of the positions of administrative scientists, the article provides their own understanding of disciplinary proceedings in the National Police, and also taking into account the current legislation, the types of disciplinary proceedings applied

to employees of the National Police are identified.

In order to define the concept of disciplinary proceedings in the National Police, reference was made not only to the scientific achievements of scientists who substantiate the author's approach to this concept, but also to research of a broader content, namely - on administrative proceedings.

Disciplinary proceedings in the National Police are proposed to be understood as administrative and jurisdictional activities of authorized entities to resolve the issue of disciplinary liability of employees of the National Police for disciplinary misconduct, as well as the application of incentives for successful police duties and other merits, before the state and society.

It has been proven that disciplinary responsibility and encouragement of police officers should be considered as two interrelated and complementary aspects of the relationship regarding the application of disciplinary proceedings in the National Police. This approach is based primarily on the specifics of the subject of disciplinary relations, the grounds for their occurrence, the subjective component, which are mostly common. The difference is manifested in the very grounds for the application of appropriate measures and the essence of the measures themselves – negative (in the case of responsibility) and positive (in the case of encouragement).

Key words: disciplinary responsibility, encouragement, proceedings, disciplinary proceedings, policeman, bodies of the National Police.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення стратегічними документами передбачається створення безпечного середовища життєдіяльності людей, що забезпечується шляхом провадження орієнтованої на потреби населення діяльності органів Національної поліції, її швидким і компетентним реагуванням на надзвичайні ситуації і події, що загрожують особистій чи публічній безпеці, вжиття запобіжних заходів та активної участі населення у забезпеченні публічної безпеки і порядку [1]. Але, в той же час, маємо можливість спостерігати вчинки особового складу поліції, що носять суспільний негативний резонанс. Тому постає необхідним створення організаційних та соціально-економічних умов для чесного, неупередженого і гідного виконання обов'язків поліцейського, повазі до честі і гідності поліцейського, вихованні сумлінного ставлення до виконання обов'язків поліцейського шляхом зваженого застосування методів переконання, заохочення та примусу [2]. Виходячи із зазначеного, до поліцейського, який порушує службову дисципліну застосовуються заходи дисциплінарного впливу і здійснюється окремий вид провадження. Поряд з цим, більша частина поліцейських сумлінно виконує службові обов'язки щодо забезпечення публічної безпеки та порядку, боротьби зі злочинністю, що у свою чергу теж становить самостійний вид провадження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Слід констатувати, що проблеми дисциплінарної відповідальності працівників органів Національної поліції донині не були предметом окремого комплексного наукового дослідження. Лише фрагментарно, у межах вивчення більш загальних проблемних питань діяльності поліції, розглядалися окремі аспекти піднятої тематики, зокрема такими вченими, як: Батраченко О. В. «Адміністративно-правові засади діяльності національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки і порядку», Долинний А. В. «Адміністративно-правове забезпечення національною поліцією України публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів», Коваленко К. В. «Правове регулювання дисциплінарної відповідальності працівників органів внутрішніх справ», Лелет С. М. «Адміністративно-правове регулювання управління в національній поліції України», Лемеш Д. Л. адміністративно-правовий статус працівників поліції в Україні», Медведенко Н. В. «Правові та організаційні засади дисциплінарного провадження в органах національної поліції України», Поклад О. В. «Громадський контроль за діяльністю поліції», Полівчук Д. П. «Дисциплінарне провадження в органах внутрішніх справ», Синявська О. Ю. «Засоби забезпечення службової дисципліни в органах внутрішніх справ України (організаційно-правові питання)», Щербина В. І. «Дисциплінарна відповідальність державних службовців органів внутрішніх справ» тощо. Ознайомлення з наведеними дослідженнями свідчить, що в останніх містяться окремі положення щодо дисциплінарної відповідальності та не розкриваються специфіка та особливості здійснення дисциплінарного провадження в діяльності Національної поліції.

Мета статті – на підставі аналізу позицій вчених-адміністративістів по-перше, надати власне розуміння дисциплінарного провадження в органах Національної поліції, а по-друге, враховуючи норми діючого законодавства виокремити види дисциплінарного провадження, яке застосовується до працівників органів Національної поліції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження проблеми визначення поняття дисциплінарного провадження в органах Національної поліції обумовлює необхідність звернення не тільки до наукового доробку вчених, які обґрунтовують авторський підхід щодо цього поняття, але й до досліджень ширшого змісту, а саме – присвячених адміністративним провадженням.

Слушною є наукова позиція О. В. Кузьменко, яка звертає увагу, що адміністративні провадження об'єднуються за наявністю або відсутністю в них конфлікту у дві групи: конфліктні та неконфліктні. До неконфліктної групи адміністративних проваджень віднесено: нормотворче провадження; дозвільне провадження; реєстраційне провадження; контрольне провадження; атестаційне провадження. До конфліктної групи адміністративних проваджень належать такі: провадження у справах про адміністративні делікти; дисциплінарне провадження; провадження щодо розгляду заяв та скарг [3, с. 226]. У зв'язку з цим варто вести мову про поділ адміністративних проваджень в залежності від конфлікту. Virшення конфлікту у сфері реалізації публічних інтересів потребує уповноваженого органу та спеціальної форми (провадження). Такі види проваджень не є домінуючими у сфері діяльності публічної адміністрації. Основу їх функціонування становить реалізація публічних інтересів, яка виражається у вигляді вирішення індивідуальних справ безконфліктного характеру [3, с. 213]. Крім того О. В. Кузьменко обґрунтовує універсальний характер саме дисциплінарного

провадження, оскільки провадження може мати як конфліктний характер, так і неконфліктний (у тому випадку, коли говоримо про заохочення). Процедури застосування заохочення, хоча і є неконфліктними, проте здійснюються у зв'язку із розглядом відповідної індивідуальної справи і спрямовані на реалізацію публічного інтересу, який стосується спонукання особи до якісної, результативної діяльності. Розгляд індивідуальної справи, підставою якої є дисциплінарний проступок, здійснюється у процесуальній формі конфліктного дисциплінарного провадження. Тож обидва види дисциплінарних проваджень – конфліктних (у разі розгляду справи про дисциплінарний проступок) та неконфліктних (у разі застосування заохочення) – стосуються розгляду індивідуальних справ і спрямовані на реалізацію публічного інтересу [3].

У свою чергу Е. Ф. Демський застосовуючи «широке» розуміння адміністративного процесу передбачає охоплення управлінської діяльності з реалізації матеріальних норм адміністративного права. Головний зміст такої діяльності полягає у системі дій компетентних органів управління, спрямованих на вирішення поставлених завдань та досягнення управлінських цілей. У широкому розумінні адміністративний процес визначається не лише як адміністративно-юрисдикційна діяльність, а й як будь-яка діяльність у сфері державного управління: розгляд і вирішення конкретних індивідуальних справ; адміністративна юстиція; прийняття актів управління; дисциплінарні провадження; діловодство тощо [4].

В той же час О. М. Бандурка та М. М. Тищенко виходячи із розуміння адміністративного провадження та адміністративного процесу, під дисциплінарним провадженням розуміють сукупність юридичних норм, що регламентують суспільні відносини у зв'язку з правозастосовною діяльністю щодо вирішення питання про дисциплінарну відповідальність за допущене правопорушення [5, с. 157].

Якщо вести мову про дисциплінарне провадження в органах Національної поліції, то на сьогоднішній день маємо вже відповідну правозастосовчу практику та позицію вчених з цього питання.

Так, О.Ю. Синявська вказує, що реалізація дисциплінарної відповідальності в органах внутрішніх справ передбачає дисциплінарне провадження. Процесуальні норми, які регулюють дисциплінарне провадження в органах внутрішніх справ, мають деякі особливості: 1) вони не кодифіковані; 2) орієнтовані на простоту та оперативність дисциплінарного провадження; 3) застосовуються тільки до співробітників органів внутрішніх справ; 4) застосовуються посадовими особами та громадськими організаціями, наділеними дисциплінарною владою в органах внутрішніх справ; 5) застосовуються в зв'язку з настанням дисциплінарної відповідальності порушника, основу якої становлять як дисциплінарні проступки, так і інші правопорушення; 6) результат застосування даних норм – дисциплінарні стягнення; 7) регулюють порядок реалізації не тільки дисциплінарно-правових, але й норм моралі [6, с. 42].

Крім того О.Ю. Синявська наголошує, що урегульованість дисциплінарного провадження сприяє нормальній роботі органів внутрішніх справ у сфері підтримання службової дисципліни, зменшує вірогідність порушень дисциплінарної практики посадовими особами, що наділені дисциплінарною владою в органах внутрішніх справ України [6, с. 53].

В той же час, В. А. Крижановська та А. С. Крижановський під дисциплінарним провадженням в органах Національної поліції розуміють вид адміністративно-юрисдикційної діяльності, що здійснюється в порядку, встановленому законодавством для вирішення дисциплінарної справи і застосування до винної особи дисциплінарних заходів з метою зміцнення та забезпечення службової дисципліни [7].

Ю.В. Кікінчук у своїй науковій праці доводить, що процедура притягнення працівників ОВС до дисциплінарної відповідальності передбачає дисциплінарне провадження. Процесуальні норми, які регулюють дисциплінарне провадження в органах внутрішніх справ, мають деякі особливості: вони не кодифіковані; орієнтовані на простоту та оперативність дисциплінарного провадження; застосовуються тільки до співробітників органів внутрішніх справ; застосовуються посадовими особами та громадськими організаціями, наділеними дисциплінарною владою в органах внутрішніх справ; застосовуються в зв'язку з настанням дисциплінарної відповідальності порушника, основу якої становлять як дисциплінарні проступки, так і інші правопорушення; результат застосування даних норм – дисциплінарні стягнення; регулюють порядок реалізації не тільки дисциплінарно-правових, але й норм моралі [8, с. 145-146].

Н.В. Медведенко під дисциплінарним провадженням в органах Національної поліції України розуміє регламентовану правовими нормами діяльність уповноважених на те посадових осіб органів поліції, спрямована на встановлення підстав та вирішення питання щодо застосування передбачених законодавством заходів дисциплінарного впливу до поліцейських, державних службовців та інших працівників органів Національної поліції України. Доречно зазначити, що Н.В. Медведенко під заходами дисциплінарного впливу вбачається застосування заходів стягнення, заохочення, а також інших заходів виховного впливу (виховна бесіда, осуд, похвала, преміювання тощо) [9, с. 211].

В продовження вказаного, слід навести позицію С.О. Шатрави. Науковець звертає увагу, що використання дисциплінарних прав щодо притягнення до дисциплінарної відповідальності чи застосування заохочень реалізується за допомогою певних проваджень. Дії, які здійснюються під час застосування заходів заохочення та дисциплінарної відповідальності щодо державних службовців, мають ознаки однорідності, оскільки кожна з груп відповідних дій має своє спрямування, характер, певну різницю у суб'єктах застосування та особливості порядку реалізації. У зв'язку з цим слід говорити про існування позитивних і негативних відносин у сфері застосування дисциплінарних прав щодо державних службовців та виокремлювати два види проваджень: заохочувального і юрисдикційного [10].

Враховуючи викладене, під дисциплінарним провадженням в органах Національної поліції слід розуміти адміністративно-юрисдикційну діяльність уповноважених суб'єктів щодо вирішення питання про дисциплінарну відповідальність працівників органів Національної поліції за вчинений дисциплінарний проступок, а також застосування заходів заохочення за успішне виконання обов'язків поліцейським, а також за інші заслуги перед державою та суспільством.

Подальше дослідження буде спрямована на виокремлення видів дисциплінарного провадження в органах Національної поліції. Аналіз норм діючого законодавства надає можливість зробити наступні проміжні висновки.

Так, Дисциплінарний статут Національної поліції України передбачає, що за порушення службової дисципліни поліцейські незалежно від займаної посади та спеціального звання несуть дисциплінарну відповідальність. Важливо знати, що службова дисципліна ґрунтується на створенні необхідних організаційних та соціально-економічних умов для чесного, неупередженого і гідного виконання обов'язків поліцейського, повазі до честі і гідності поліцейського, вихованні сумлінного ставлення до виконання обов'язків поліцейського шляхом зваженого застосування методів переконання, заохочення та примусу [2].

В той же час, визначаючи і закріплюючи в нормах права найрізноманітніші види заохочень, держава бере на себе обов'язок правильно використовувати ці юридичні засоби стимулювання в процесі реалізації службових відносин. По суті, правові засоби заохочення – один із найважливіших дієвих оперативних чинників підвищення суспільно-правової та трудової активності працівників [11, с. 328].

Безпосереднє звернення до Дисциплінарного статуту Національної поліції України дає можливість вказати, що заохочення є засобом підтримання службової дисципліни, що полягає у відзначенні поліцейського за успішне виконання ним обов'язків, а також за інші заслуги перед державою та суспільством [2]. Це є дійсно важливим засобом виховання поліцейських та зміцнення службової дисципліни. Воно виробляє свідоме ставлення до справи, сприяє розвитку ініціативи, сміливості та рішучості, мобілізує на переборення труднощів. Заохочення кращих працівників позитивно впливає на службово-трудова колектив, викликаючи у кожного службовця бажання наслідувати такий приклад [12, с. 97].

Висновок. У зв'язку із зазначеним, дисциплінарна відповідальність і заохочення поліцейських, мають розглядатись як дві взаємопов'язані і взаємодоповнюючі сторони відносин щодо застосування дисциплінарних проваджень в органах Національної поліції. Такий підхід ґрунтується, насамперед, на специфіці предмета дисциплінарних відносин, підстав щодо їх виникнення, суб'єктній складовій, які здебільшого є спільними. Різниця проявляється у самих підставах застосування відповідних заходів та сутності самих заходів – негативних (у разі відповідальності) і позитивних (у випадку заохочення).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про схвалення Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.11.2017 № 1023-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1023-2017-%D1%80>.
2. Дисциплінарний статут Національної поліції України від від 15.03.2018 № 2337-VIII URL :<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19>.
3. Кузьменко О. В. Адміністративний процес у парадигмі права : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2006. 404 с.
4. Демський Е. Ф. Адміністративне процесуальне право України : навч. посіб. Київ. : Юрінком Інтер, 2008. 496 с.
5. Бандурка О. М., Тищенко М. М. Адміністративний процес : підруч. Київ : Літера ЛТД, 2002. 228 с.
6. Синявська О. Ю. Засоби забезпечення службової дисципліни в органах внутрішніх справ України (організаційно-правові питання) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків , 2001. 190 с.
7. Крижановська В. А., Крижановський А. С. Правові засади дисциплінарного провадження в органах Національної поліції України. *Lviv Polytechnic National University Institutional Repository* URL: <http://ena.lp.edu.ua>
8. Кікінчук В.Ю. Адміністративні процедури проходження служби в органах внутрішніх справ : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2010. 205 с.
9. Медведенко Н.В. Правові та організаційні засади дисциплінарного провадження в органах Національної поліції України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2018. 256 с.
10. Шатрава С.О. Щодо розуміння дисциплінарного провадження в органах прокуратури : питання теорії та практики. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2014. № 3. С. 101–104 URL: http://www.lsej.org.ua/3_2014/29.pdf
11. Трудовое право : учебник / под ред. А. Д. Зайкина. М. : Юрид. лит., 1979. 544 с.
12. Овсянко Д. М. Административное право : учебное пособие / под ред. Г. А.Туманова. М. : Юрист, 1999. 448 с.

REFERENCES:

1. *On approval of the Strategy for the development of the system of the Ministry of Internal Affairs for the period up to 2020.* (2017). Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine from 15.11.2017 № 1023-r. Retrived from: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1023-2017-%D1%80>. [in Ukrainian].
2. *Disciplinary Statute of the National Police of Ukraine № 2337-VIII.* (2018, March 15). Retrived from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19>. [in Ukrainian].

3. Kuzmenko, O. V. (2006). *Administrative process in the paradigm of law*. Doctor's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
4. Dems'kyi E. F. (2008). *Administrative procedural law of Ukraine: navch. posib*. Kyiv: Yurinkom Inter
5. Bandurka, O. M., & Tyshchenko, M. M. (2002). *Administrative process: pidruch*. Kyiv: Litera LTD [in Ukrainian].
6. Synyavska, O. YU. (2001). *Means of ensuring service discipline in the bodies of internal affairs of Ukraine (organizational and legal issues)*. Candidate's thesis. Kharkiv [in Ukrainian].
7. Kryzhanovska V. A., & Kryzhanovskyy, A. S. (2016). *Legal principles of disciplinary proceedings in the National Police of Ukraine*. *Lviv Polytechnic National University Institutional Repositor*. Retrived from: <http://ena.lp.edu.ua>. [in Ukrainian].
8. Kikinchuk, V. YU. (2010). *Administrative procedures of service in law-enforcement bodies*. Candidate's thesis. Kharkiv [in Ukrainian].
9. Medvedenko, N.V. (2018). *Legal and organizational principles of disciplinary proceedings in the bodies of the National Police of Ukraine*. Candidate's thesis. Odesa [in Ukrainian].
10. Shatrava, S.O. (2014). *On the understanding of disciplinary proceedings in the prosecutor's office: issues of theory and practice*. *Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal*, 3, 101–104. Retrived from: http://www.lsej.org.ua/3_2014/29.pdf [in Ukrainian].
11. Zaykina, A. D. (Ed.). (1979). *Labor law: uchebnik*. Moskva: Yurid. lit. [in Russian].
12. Ovsyanko, D. M. (1999). *Administrative law: uchebnoye posobiye*. Tumanova, G. A.(Ed.). Moskva: Yurist [in Russian].

Стаття надійшла до редакції: 15.12.2019